PASTORALE PSIGOLOGIE — 'N TOEKOMSPERSPEKTIEF

SMIT (1960) noem die pastorale psigologie 'n niemandsland, wat deur teoloë sowel as psigoloë skepties aangekyk word. Die teoloog is begaan oor „prinsipiële” gevare wat in die vak opgesluit mag wees; die psigoloog se beswaar is dat dit nie eksak genoeg is nie — of dat dit oorvleuel op die gebied van die kliniese psigologie.

In Amerika het die pastorale psigologie groot vooruitgang gemaak. In Suid-Afrika egter voer dit 'n sukkelbestaan met die gevaar om dood te loop. Vra mens na die rede hiervoor, moet dit waarskynlik gesoek word in verkeerde beklemtoning. Daar word naamlik te veel klem gelê op die psigoterapeutiese komponent daarvan, met die gevaar dat dit die sakrale karakter van die pastoraat heeltemal sal verdring.

Dit sal dus nodig wees om kortliks in te gaan op die aard en taak van die kerk enersyds en dié van die sogenaamde pastorale psigologie andersyds.

Die Kerk is die Stigting van God self met as funksie die verkondiging van die Woord van God aan die mens. Die verkondiging vind plaas tydig en ontydig: tydens leed sowel as vreugde; van wieg tot graf — dit wil sê oor die hele lewensspan van die mens.

Persoonlike sowel as uitwendige omstandighede in die lewe van die mens kan egter meebring dat die verkondigde Woord nie sy doel bereik nie. Dit wil sê daar is 'n kommunikasieversteuring tussen verkondiger en luisteraar (gemeentelid), of omstandighede kan sodanig wees dat 'n kommunikasiestoornis voorsien kan word. Die kommunikasiestoornisse kom in ons tyd nogal vry algemeen voor. Dit lyk verder of 'n volgehoue verkondiging oor die kommunikasiestoornis heen nie baie effektief is nie. Aangesien die kommunikasiestoornis basies in die gedrag van die mens geleë is, moet noodwendig van die gedragswetenskappe gebruik gemaak word in die hantering en eventuele herstelling van die stoornis.

Dit is hier waar die psigologie in die prentjie kom, aangesien die psigologie die wetenskap van die menslike natuur is. Dit trag om meer te wete te kom van die gevoel, die wil en die verstand van die mens. Dit wil sê 'n begrip en 'n verklaring van die mens se gedrag te bied. Psigologiese kennis en tegniek word dus aangewend deur die pastor in sy pastorale werksaamhede. *Vandaar die term Pastorale Psigologie.*

Die klem lê egter eensydig op die nood van die persoon. Gevolglik word die pastorale psigologie en die kliniese sielkunde verkeerdelik as identiese begrippe gestel. Hierteen kom die kliniese sielkundige sowel as die teoloog in opstand. Eersgenoemde omdat die pastorale psigologie en die kliniese sielkunde nie identies is nie en laasgenoemde omdat hy 'n verpsigologisering van die pastoraat bespeur.

Waarom is daar dan 'n verskil tussen die pastorale en kliniese sielkunde? Die psigoterapeut beweeg op immanente vlak; dit handhaaf 'n objektiewe, religieus neutrale karakter en die emosionele

in betrokke.

kleuring is profaan. Die pastoraat daarenteen is sakraal van aard en dit reik na die transendente; want daar is altyd 'n Derde Persoon

'n Ander verskil tussen die pastorale psigologie en die psigo-terapie: Die persoon se psigiese probleme word vir hom geobjektiveer sodat hy dit as iets buite hom kan waarneem en wat hy in die toekoms kan vermy. Met die objektivering word die persoon meteen gedistansieer van sy psigiese probleme. Dis nie meer deel van hom nie. Hy is verlos **daarvan**.

Met die objektivering van sy psigiese probleme word sy skuldgevoel bewus gemaak. Daarvan kan hy hom nie distansieer nie, want sy sedelike oordeel is deel van sy menswees. Dit veroorsaak dan 'n disharmonie in die verhouding tussen hom en God — wat hom vir God laat vlug of teen Hom in opstand bring.

Albei moontlikhede plaas die mens in die gevoel van *God-en-mens*-verlatenheid — 'n eksistensiële eensaamheid. Van hieraf moet die pastor dan oorneem en hom met herderlike besorgdheid heenlei na die troon van Genade. Met sy bewusgemaakte skuldgevoelens moet hy nou gekonfronteer word met die Goeie Herder. In hierdie stadium moet die pastor uiters versigtig wees hoe hy lei sodat die persoon nie nou van die pad afgedwing word nie. Dit vereis 'n kennis van die psigologie. Hier moet gestrewe word na 'n pastoraal verantwoorde psigologie en nie na 'n psigologies verantwoorde pastoraat nie. In die praktyk beteken dit dat die pastorale psigoloog dus 'n dubbele rol moet speel. Eers dié van psigoterapeut, dan dié van herder. Vra mens waar hy ophou om terapeut te wees en begin om pastor te wees, kan niemand sê nie. Dit moet glo maar aangevoel word. Teoreties mag dit moontlik lyk om die twee rolle deur een en dieselfde persoon te laat beklee. Die praktiese realisering word egter sterk bevraagteken.

Uit die voorafgaande blyk dit duidelik dat die pastorale psigologie volgens sy huidige konnotasie eensydig swaar leun op die psigoterapie. Daarom kla Van den Berg in sy voorwoord tot Van der Schoot se werk oor die pastorale psigologie, dat daar te veel klem val op nood, te weinig op vreugde. In die pastoraat gaan dit tog nie net om psigiese afwykings nie, maar die predikant moet ook deel in die blydskap en vreugde van sy gemeentelike. Hy vermaan nie net nie, droog nie net trane af nie! Met geloofsoptimisme wys hy ook op die hoopvolle en vreugdevolle perspektiewe van die hede en die toekoms.

Vra ons na die toekoms van die pastorale psigologie, is die antwoord negatief sowel as positief. Negatief vir 'n pastorale psigologie waarin die kliniese oorbeklemtoon word. Positief in dié sin van gebruikmaking van psigologiese kennis en tegniek deur die predikant oor die hele linie van sy pastoraat.

Ek pleit dus nie vir pastorale sielkunde nie, maar vir 'n deeglike kennis van die sielkunde as sodanig, met die oog op: die bou van 'n vertrouensverhouding, gesprekvoering, evaluering van die situasie en die probleem, hulp aan normale mense met probleme,

hantering van kinders en jongmense, bejaardes, die hantering van nuwe bearbeidingsmetodes.

Sou ons dit dan wou koppel aan 'n bepaalde toepassingsveld in die sielkunde, dan is dit die voorligtingsielkunde. Laasgenoemde stel hom ten doel om normale mense te help met probleme in die gang van hulle ontwikkeling. Die voorligtingsielkunde is gemik op voorkoming en heroriëntering.

Ek herhaal: 'n deeglike kennis van die psigologie is onontbeerlik vir die predikant, maar nie om te poseer as klinikus nie. Hy bly predikant. Sy sielkundekennis gebruik hy in stilte in sy pastorale arbeid — net soos hy sy Grieks en sy Hebreeus in stilte gebruik. Dit stel hom in staat om:

1. met mense, selfs in moeilike situasies te kommunikeer;
2. sy veld te verken;
3. voorkomingswerk te doen;
4. krisisingryping te behartig;
5. nasorgwerk te verrig,

want as 'n persoon psigoterapie ontvang het, kan daar nie aanspraak gemaak word op 'n voltooide psigoterapeutiese behandeling as die persoon met sy geobjektiveerde probleme nie ook aan die voet van die kruis gebring is en die boodskap van genade verneem het nie.

Samewerking tussen predikant en terapeut bly dus noodsaaklik. Samewerking waarin die predikant steeds die geestelike begeleier van sy lidmaat bly.

Die benaming pastorale sielkunde is verantwoordelik vir misverstand en verkeerde beklemtoning. Moet die benaming hier te lande nie verdwyn nie, en moet ons nie aan die hand van die voorligtingpsigologie predikante toerus met die psigologiese kennis wat met vrug in die pastoraat benut kan word nie?

Dr. S. J. Prins, Senior Lektor, Unisa, Dept. Sielkunde.
(*Gelewer voor G.T.V. Pretoria 1973*)